

הדף היומי בבלי: מסכת בבא מציעא דף נ"ו
הדף היומי בהלכה: סימן ק"ע אמצע סעיף א' 'והני מילי' עד סעיף ח'
המוסר היומי: אהבת חסד חלק ב' פרק ו' עד 'לענין כל הטוב'

לוח
לימוד
יומי

לפני 110 שנה הסתיימה מלאכת כתיבת המשנה ברורה

הגאון רבי צבי הירש לוינסון זצ"ל, שהיה יד ימינו בניהול הישיבה בראדין, ושהיה לומד אתו בקביעות והעיון את ההלכות לפני שסיכמן מרנא החפץ חיים במשנה ברורה. כמו"כ סייע בידו בנו רבי אריה לייב הכהן פופקא, שהעיד כי אביו ביקש ממנו לכתוב את המשנה ברורה על כמה סימנים, אך את חלקם הספיק החפץ חיים בעצמו לכתוב עוד לפני שבנו ערכם ושלח אליו את כתביו. בסופו של דבר נכנסו לספר מספר מועט של סימנים שחיבר בנו, בעיקר בהלכות שבת.

מסופר בפי העם, שמרנא החפץ חיים הקים חבורה של בעלי בתים בעיר ראדין, שהיו לומדים משנה ברורה לפני הדפסת הספר, ולאחר מכן היה הח"ח משוחח עמם ובדק אם הדברים נכתבו בצורה מבוארת דיה, כדי שיהיו שווים לכל נפש, ובמקום הצורך היה מוסיף על החיבור ומשנה אותו מעט כדי שיהיו הדברים ברורים ובהירים לכל אחד ואחד.

יותר ממאה שנים לאחר שהשלים מרנא החפץ חיים את חיבורו הגדול, יצא ארגון 'דרשו' בפרייקט מיוחד, ובמשנה הברורה במהדורת 'דרשו' נוסף החיבור 'ביאורים ומוספים', אשר נתקבל בחפץ לב בכל קהילות ישראל, ואשר משלים את הלימוד במשנה הברורה עם פסקי האחרונים אשר באו אחריו, מה שהופך את הלימוד למעשי ומאפשר ללומדים לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא.

אתמול י"ט חשון לפני מאה ועשר שנים השלים מרנא החפץ חיים את חיבורו הגדול, ה'משנה ברורה'. בכך ניתן האות להתפתחות של המהפכה שכבשה את עולם התורה כולו, ומאז התבסס מעמדו של החיבור הגדול כספר ההלכה העיקרי בכל תפוצות ישראל, עד שהעיד עליו מרן החזון אי"ש באגרותיו: "ההוראה המקובלת מפי רבותינו אשר מפיהם אנו חיים כמו מרן הבית יוסף, המגן אברהם והמשנה ברורה, היא הוראה מקוימת כמו מפי סנהדרין בלשכת הגזית".

בהקדמה לספר מבאר מרנא החפץ חיים מה היו המניעים שלו לחיבור הספר ובראשם העובדה שהשולחן ערוך נכתב כקיצור וסיכום של הטור והבית יוסף, והלומד בשולחן ערוך לבדו עלול לפעמים לטעות בהבנת ההלכה, מה גם שעצם הלימוד של פרטי דינים מבלי להבין את טעמם קשה יותר לזכירה, והלימוד עם הטור והשו"ע הוא ארוך ואינו שווה לכל נפש. כמו"כ כותב הח"ח כי עברו שנים רבות מאז נכתבו החיבורים ההלכתיים הגדולים שהיו נפוצים עד אותה העת, ובאותן שנים התחדשו פרטי דינים והלכות שלא הוזכרו בהם. לצד אלו מביא המחבר טעמים נוספים לכתובת המשנה ברורה.

את המשנה ברורה כתב מרנא החפץ חיים במשך כשלושים שנה, מתוכן השקיע כעשר שנים בחלק ג' המוקדש להלכות שבת. את החיבור הכין בסיוע חתנו

המארה מבקש ממך לאכול - האם חובתך לאכול בכל מצב?

בהקדמה לביאור הגר"א על השולחן ערוך, מסופר שפעם התארח בבית איש אחד, והפציר בו מארחו לאכול, ואכל והקיא בשל חולי בקיבתו, ושב ואכל והקיא מספר פעמים. ושאלו תלמידו מדוע עושה כן, והשיב שהלא אמרו חכמים: "כל מה שאומר לך בעל הבית עֲשֵׂה", ובכל מקום שנאמר 'עֲשֵׂה' אפילו בדברי סופרים, שיעורו עד שתצא נפשו. ויש שכתבו בשם החזון איש שאמר שאינו מאמין למעשה זה; ואכן, במשנה ברורה כותב בשם האחרונים שיתכן כי בעניני אכילה ושתייה, כאשר קיים חשש שיזיקוהו, אין חובה לציית לבעל הבית. [סעיף ה' וס"ק יז; ביאורים ומוספים דרשו, 18]

האם ראוי להחזיק ביד כריך לחם גדול ולאכול ממנו?

אין לאכול ישירות מפרוסת לחם שיש בה יותר מ'כביצה', כיון שהדבר נראה כרעבתנות. ויתכן שמשום כך אין ראוי אף לאחוז פרוסה כזו בשעת האכילה. ובשבת מותר, משום שאין זה נראה כרעבתנות, אלא כחיבוב סעודת שבת. וכשהדרך לאחוז יותר מכביצה - כגון בפיתה, בכריך, וכדומה, מותר אף בחול לאחוז בידו פרוסה שיש בה יותר מכביצה, שהרי אין זה נראה כרעבתנות. וכמו כן, מותר לאכול פרוסת לחם שאין בה יותר מכביצה יחד עם מאכלים אחרים, כגון ירקות, הגם ביחד הם יוצרים כמות של יותר מכביצה. [סעיף ז, ס"ק יט, ושעה"צ ס"ק יט; ביאורים ומוספים דרשו, 19]

באיזה מקרה מונע הפץ מסוים את הצורך בנטילת ידיים?

לכתחילה אין לצאת באמצע סעודת פת ממקום האכילה, עד לאחר ברכת המזון. ומי שיצא למשך שעה ושעתים, בודאי הסיח דעתו מסעודתו ומשמירת טהרת ידיו, וכששב לסעודתו חייב ליטול את ידיו שנית, בברכה. ואם אינו חפץ להמשיך לאכול פת, אלא לאכול מאכל אחר, או לשתות - יטול את ידיו ללא ברכה; ויש אומרים שאף באופן זה יברך. ואם החזיק פת בידו במשך כל הזמן ששהה מחוץ למקום הסעודה, חזקה שלא הסיח דעתו, ואינו צריך ליטול שנית בשבוע לסעודתו. [סעיף א, ס"ק ג, ת, ט, רי, ושעה"צ ס"ק ה, (וסימן קעח, סעיף ב); וראה ס"ק ביאורים ומוספים דרשו, 11]

אתמול למדנו

- המדבר ואוכל בבת אחת, עשוי להסתכן חלילה בכניסת חלק מהמאכל לדרכי הנשימה, ולפיכך אמרו חכמינו ז"ל שאסור לדבר באמצע האכילה אפילו מילה אחת, ואף בדברי תורה.
- מצוה על כל אדם ללמוד תורה בסעודתו, והפליגו חכמים בחומרת הדבר ואמרו שכל סעודה שאין אומרים בה דברי תורה נחשבת כתקרובת עבודה זרה, רחמנא ליצלן.
- יש אומרים שאין איסור בסיוע לעוברי עבירה באיסור דרבנן; ויש מהפוסקים שהתירו על סמך דעה זו למכור מאכל לאדם שאינו מברך, כיון שיכול לקנות את המאכל במקום אחר.

מחר נלמד

- האם מותר לשתות כוסית משקה חריף בלגימה אחת?
- כשמוגש 'כיבוד קל' באסיפה - האם צריך לכבד את הגדול שבמשתתפים לפתוח באכילה?
- באילו תנאים ניתן לשתות מכוס ששתה ממנה אחר?